

spodar, ki gleda na barometer in vidi, da zelo pada, ne bo dal senožeti kositi, ker drugi dan ali čez par dni je dež gotov, in ne bo mogel suhe mrve ali otave domú spraviti itd.

Mnogo bi lahko o tem pisal, pa naj zadostuje to, česar mi noben, če še tako hud svojeglavec utajiti, ne more. (Dal. prih.)

0 sviloprejkah in dobrih jajčicah za seme.

Odgovor na vprašanje v 29. listu.

(Konec.)

Ako hočemo stalen in zdaten dobiček od sviloprejk imeti, zasadimo si najprej dovolj murbovih dreves; zakaj zanašati se nikakor ni, da bomo vselej galetu za seme prodajati mogli; kdor pa perje kupuje, daje dosti dobička drugim iz rok. Kokonov za seme se je na Laško le pretekla leta zato mnogo prodalo, ker so imeli domá bolezen in so drugod iskali semena.

Umni gospodar vsak prevdari: kaj mu več dobička v kratkem času donese. Gotovo je, da skoraj nobena reč toliko ne vrže, kakor sviloprejke tistemu, kdor jih prav gleštati umè in ki ima sam dosti perja. Tudi oseba, za nobeno težko delo pripravna, si lahko kaj zasluži, če črvičem streže.

To spoznajo vsi bistrourni Lahi, ter svilorejo cenijo za najboljšo prihodnino; zato nekteri celó trte sekajo in raji murbe sadé.

Hvalimo tedaj južni Slovani previdnost Božjo, da nas je posadila v kraje, v katerih se po lahki poti dá veliko pridobiti.

Slišim pa, da marsikdo pravi: „Saj bi se še ukvarjal s svilorejo, ako bi le tiste hudobne bolezni ne bilo, ki mi pobere več del črvičev, in vès moj trud je potem zastonj, vsi stroški za perje grejo rakom žvižgat!“ — Res je sèm ter tje zdaj ena leta taka; al te kuge ni bilo poprej in bode sčasom tudi nehala. Če zato obupa svilorejec, bi moral tudi živinorejec obupati, ker mnoge bolezni in kuge poberó tudi konje, vole, prešiče in drobnico.

Slišim tudi tega in unega ugovarjati, rekoč: „sviloreja se prišteva obrtnosti, živinoreja je za kmeta.“

Ne tajim tega, da živinoreja je podlaga kmetijstvu, posebno v taci krajih, v katerih njiv drugače gnojiti, rahljati in rodovitnost jim obdržati ne znajo, nočejo ali ne morejo kakor z živinskim gnojem. Pa tudi, če je kmetija daleč od velicega mesta, kmet drugače solda ne vidi, ako ne prodá masla, kako govedo ali kakega ščetinca.

Obrtnost naj kmetijstvo podpira! Premisli na pr. le-to: Če tudi 2letnega voleka za 100 forintov prodáš, si dobil komaj vrednost krme, katero je volek povžil, voleka si pa dal zastonj, komaj da ti gnoj za dobiček ostane.

Trda je za denar povsod; treba je tedaj umno gospodariti in računati.

Razložki vrednosti zemljišč in zemljiščinega davka.

Časnik c. kr. dunajske kmetijske družbe „Allgem. Land- und Forstw. Zeitung“ v 20. listu l. l. piše o tem to-le:

Rodovitna zemlja Avstrije znaša 97 milijonov in 750.000 oralov (johov), Francozke pa le 85 milijonov in 261.000 oralov.

Po uradno-službenih cenitvah se ceni v Avstrii vrednost tega ležečega (ralnega) posestva le na 9500 milijonov gold., tedaj vrednost enega orala, počez vzeto, na 97 gold. 20 krajc., — na Francozkem pa

se ceni vrednost gori imenovanega zemljišča na 33.498 milijonov gold., enega orala tedaj na 392 gold. 90 kr.

Kolik razložek! Če tudi so še druge okoliščine vzrok tega velikega razložka pri nas in na Francozkem, vendar tudi vsa drugačna razmera zemljiščinega (gruntnega) davka v našem cesarstvu in na Francozkem dela razložek: na Francozkem znaša zemljiščini davek le 19 krajc. (prav na tanko 19.6 kr.) od orala, to je, nekoliko čez 8 odstotkov (percentov) od čistega dohodka, — v Avstrii pa blizo 72 kr. od orala, to je, čez 23 odstotkov. — Očitno je po takem, kako treba je v Avstrii preuredbe (reforme) zemljiščinega davka, za katero je vlada že priprave delala, ki pa se niso dognale.

Národno-gospodarske stvari.

Potrebe slovenskega naroda

v kmetijskih in obrtnijskih šolah.

Slovenci prebivajo po krajinah pripravnih za poljedelstvo, za vinorejo, za svilo- in živinorejo, za čbelarstvo, za rudarstvo, kupčijo in za mnoga rokodelstva in obrtništva. S čemur koli se človek ukvarja, treba mu je, da dobro zná in razume (zastopi) svoje opravilstvo. Res je, da se človek nekoliko nauči po izgledu svojih staršev in sosedov, s katerimi pride v dotiko, in po nauku, ki ga deček dóbi pri mojstru. Al to v sedanjih časih ne zadostuje zato, ker tisti, ki bi imeli druge učiti, se sami niso kaj pravega naučili; tedaj tudi družih učiti niso v stanu. Potrebe so se jako pomnožile; davki so se silno povzdignili; dohodki posestev, po dosedanem kopitu obdelanih, ne dosegajo več tega, česar se potrebuje. To pa je krivo, da jih pride čedalje več na boben.

Taka se godí tudi rokodelcem in obrtnikom, kateri pri mali svoji izobraženosti zastajajo s svojimi izdelki v primeri prebrisanih tujcev ali v daljnjih deželah izurjenih domačinov. Z vsem trdom in prizadetjem jim ni mogoče izhajati.

Če prašamo, zakaj to? recimo naravnost, iz pomanjkanja dostojnega nauka, dostojne omike.

Poljedelcu ni več zadosti, da se vede po izgledu prednikov; treba mu je vedeti, kako svoj svet obdelovati, da mu večih dohodkov daje, kakor jih je donášal njegovim starišem, — za kateri pridelek je njegov svet pripraven, kateri pridelek mu več od družega vrže, — kako s pridelkom obračati se, da sicer več nese. To zadeva zlasti vinorejce.

Od rokodelcev se zahteva po potrebah sedanjega časa veliko znanstva; česar se je domá naučil, s tem mu ni mogoče vstreči raznim tirjatvam. Od todi pride, da se k nam kličejo prebrisani delavci iz tujih dežel, in da namesti domačih nevednežev tujci vživajo naš domači kruhek. Koliko dohaja daljnih Lahov k nam, ki prevzemajo vsa večja zidarska dela. Nikomur ni zameriti, da si namesti bedastih domačih jemlje prebrisanih in pridnih tujcev na delo. S svojim denarjem stori vsak, kar mu je drago. Pa zagotavljam vas domačine, da vsak bode raji vas vzel na delo mimo tujcev, kakor hitro si bode svest, da mu za enako plačilo tudi vi izdelate tako in toliko delo kot tujec.

Da pa je domačim našim ljudem to mogoče, treba je napredovati s časom, se izučiti svojega rokodelstva popolnoma. Tako izurjenje doseči, je odraslim edino mogoče po pridnem branji, da izvedó, kaj in kako delajo drugod.

Vse drugače je pa to, kar se tiče naše mladine. Nji je treba prilóžnosti nakloniti, da ji bode mogoče se vsega učiti, kar sedanjost tirja, in to so

šole, v katerih se uči vse, kar je poljedelcem, obrtnikom in rokodelcem v njihovem delu potreba vedeti in znati.

Treba nam je tedaj šol za učenje kmetijstva in rokodelstev. Taki nauki pa se morajo dajati našim ljudem v njih maternem jeziku, ktereга razumejo, zakaj več del ljudstva je prisiljen, prej ko prej si potrebni živjež pridobivati, in more tedaj le malo časa svojega življenja obračati na druge reči. Zdrava pamet že sama kaže, da uk tujih jezikov je tu očitna potrata časa, in da ovira napredovanje v potrebni omiki. Čemu bom hodil po ovinkih, ako me naravnost potpelje do zaželenega cilja in konca? Obrtniki in rokodelci hočejo živeti in potrebujejo, da se jim nauk daje na najkrajši poti, — ta pa je materni jezik.

Po taki poti v kmetijskih in obrtnijskih šolah podučena mladež si bode prizadevala napredovati tudi po zapuščeni šoli z branjem dotičnih knjig in časnikov. Tudi s posnemanjem dobrih in bolje izurjenih delavcev ji ne bo težko stalo po prejetem (šolskem teoretičnem) poduku v svojem rokodelstvu napredovati.

Kadar bomo imeli do dobrega izurjenih obrtnikov in rokodelcev domačih, kolikor nam jih je treba, stavim vam, da nihče ne bode več segal po tujih delavcih.

Res zadnji čas je, da se pri nas takih šol osnujemo! Najnovejši časi so našo dosedanjo nevednost do dobrega pokazali, pa tudi dopričali, da je duševna moč kos telesni, in da le obé vkup kaj zamorete.

Slovenec je trdne postave pa prebrisane glave; s pomočjo pripravnega poduka bode kmalu pokazal, da to, kar drugi vedó in znajo, tudi on vé in zná: Zato še enkrat povdarjam: dajte narodu našemu kmetijskih in obrtnijskih šol, pa domačih, ne tujih (kakoršna je sedanja obrtnijska šola, sklenjena z našo realko), da naši fantje morejo v take šole brž stopiti in v maternem jeziku se tega učiti, s čemur si kruh služijo.

Dr. — I.

Kteri jeziki so pri kupčii na Kranjskem najpotrebniši?

Spisal v Bledu „pod lipo“ Jože P—ž.

V kranjski deželi stá pri kupčii na drobno, posebno s kramarskim blagom, slovenski in laški jezik najpotrebniša. Čuda, da ne imenujem nemškega jezika pred laškim; pa vendar je tako. To pa tudi hočem spričati.

Kupčija s kramarskim blagom v kranjski deželi teče večidel na Tominsko, Goriško, Istrijo in v bližnje laške kraje; kramarji na deželi so večidel kmetijski ljudje, in vsak trgovec ljubljanski, če tudi je najhuji nemškutar (žalibog, da nam taci res ne manjka), mora svoje račune in pisma pri kupčii z gori imenovanimi kraji ali slovensko ali laško pisati. Toliko potrebniši bo pa zdaj laški jezik, ker bo Ljubljana blizu meje laške dežele.

Smešno je videti pri trgovcih (in žalibog tudi pri meni) nemško natisnjene račune, pisane pa v slovenskem jeziku; al kaj se če, ker malo naših kupčijskih pomočnikov slovensko pisati ali brati zná, in tako še zmiraj, kar največ je mogoče, kramarjem, če tudi nemškega ne umejo, nemško pisane račune silimo. In kdo je zopet tega kriv, kakor naše šole, ki so slovenski jezik za duri postavljale. Kdaj neki bo vodja ljubljanske kupčijske šole spoznal, da je treba, da se kupčijski učenci vadijo tudi v slovenskem pravilskem spisji (Geschäftsstyl) in se ga naučijo tako, da morejo račune in druge reči kramarjem pisati po do-

mače. Kakor naši ljudje v kancelijah morejo zahtevati slovenska pisma, tako tudi v štacunah, kamor svoj denar nosijo; saj menda tudi kramarji niso zavoljo štacun na svetu, ampak štacune so za kramarje! Gospod Mahr bi bil vendar to potrebo že lahko davno videl; ako je ni, naj stopi v štacune, da vidi, koliko se tu v nemškem jeziku prodaja; kakoršna pa je beseda pri barantii, takošna, mislimo, mora tudi v pismu biti, sicer ga kramar ne razume in le po samih številkah tava! Realki pa bi svetoval, da bi se tudi laški jezik v nji obligatno učil; to tirjajo naše današnje okoliščine, in mi ne smemo zad ostajati.

Vse to iz lastne skušnje govorim, ker četrtsotletna samostojnost v kupčii me je djansko prepričala, da sta pri naši domači kupčii imenovana dva jezika najpotrebniša; zato še dandanašnji obžalujem, da se nisem v mladosti laškega jezika do dobrega naučil — al jaz nisem tega kriv.

Se vé, da trgovcu je tudi nemški jezik potreben, posebno pri kupovanju in naročevanju blagá iz nemških dežel; al učenja tega jezika ni treba priporočati; saj se nam povsod kot edino izveličavni jezik celó v ljudske šole sili.

Ne tajim tudi, da imamo nektare kramarje, ki jo radi po nemško režejo in tudi nemško pišejo; al kako zmešana in smešna so taka pisma! trgovec, ki tako pismo v roke dobi, včasih vse Svetnike na pomoč kliče, da bi mu pomagali razumeti, kar tak kramarček piše.

Kamor koli tedaj pogledamo, povsod se dandanašnji kaže potreba, da kakor po domače (slovensko) kramarimo, tako tudi kupčijske račune in druga pisma slovensko pišemo. Naši trgovci in njihovi pomočniki pa, če tudi manj, vendar tudi večkrat potrebujejo laškega jezika, kadar imajo z Lahom opraviti. Ker je tedaj za nemški jezik dovolj skrbnjeno, naj se skrbi tudi za slovenskega in laškega.

Šolske stvari.

Šolska sporočila.

8. Letno sporočilo glavne šole v Črnomlju.

Častiti g. Jakob Gros, ravnatelj te glavne šole, je prav na svojem mestu; to nam že kaže spis, ki ga je postavil na čelo svojemu sporočilu. Naslov mu je: „Črtice o pisanju v ljudskih šolah.“ V svesti smo si, da je ž njim vstregel učiteljem vseh ljudskih šol. Še bolj se pa prepričamo o izvrstnosti ravnateljevi, ako opazujemo pregled posamnih nauk, ki se uče v tej glavni šoli. V lanskem pretresovanju črnomaljskega letnega sporočila smo izrekli željo, naj bi se namesti čbe-larstva rajše privzela vinoreja, ki je veliko važnejša za črnomaljski okraj, in glej, letos že nahajamo med navadnimi predmeti glavnih šol in med petjem, sadjorejo in svilorejo tudi vinorejo. Tako je prav! Modri človek rad prejema dobre svete, naj mu dohajajo, od kodar koli; kajti prepričan je, da več oči več vidi. Imela je ta šola 5 učiteljev, 389 učencev in učenk v vsakdanji, 254 pa v nedeljski šoli, vseh skupaj toraj 643.

9. Letno sporočilo c. k. glavne šole v Postojni.

„Poezija v ljudskih šolah.“ Ta naslov je sestavku, v čegar prvem delu g. ravnatelj Janez Vesel (Vesnin) razlaga moč, ki jo ima poezija do človeškega srca, v drugem pa odgovarja vprašanju: „ali smé ljudska šola poslužiti se poezije?“ ter priporoča, da bi se na-njo bolj ozirala prihodnja berila, kakor se ta, ki so zdaj v rabi. Tudi nasvetuje, naj bi se jemale v berila pesmi naslednje: pravljice, pripovedke zlasti legende, iz